

FRANSSENS PÄRT
MAHLER BARBER
GJEILO UUSBERG
SILVESTROV E.A.

HARMONIE DER SFEREN

**AMSTERDAMSE CANTORIJ
ONDER LEIDING VAN
FELIX VAN DEN HOMBERGH**



1959

**AMSTERDAMSE
CANTORIJ 2019
LUSTRUMJAAR**

AMSTERDAMSE CANTORIJ

HARMONIE DER SFEREN



ZATERDAG
30 MAART 2019
AMSTERDAM
20:15^u Oosterkerk
Kleine Witten-
burgerstraat 1

ZONDAG
31 MAART 2019
ABCOUDE
15:15^u Dorpskerk
Kerkplein 45

Samuel Barber *Agnus Dei* (1936 / 1967)

Pärt Uusberg *Õhtu ilu* (2013)

Ola Gjeilo *The Spheres* (2008)

Rutger Kopland *Tijd* (2001)

Gustav Mahler,
arr. Clytus Gottwald *Im Abendrot* (1911 / 2008)

Arvo Pärt *Da pacem Domine* (2006)

Henry Purcell/
Sven-David Sandström *Hear my Prayer, O Lord* (ca. 1682 / 1986)

Aurelius Augustinus *Bekentenissen* (398)

Knut Nystedt *Immortal Bach* (ca. 1736 / 1988)

Valentin Silvestrov *Zapovit* (1995)

Joep Franssens *Harmony of the Spheres I* (1994)

AMSTERDAMSE CANTORIJ

De Amsterdamse Cantorij is opgericht in 1959 door de Amsterdamse dirigent en klavecijnist Louis Mol, en stond vervolgens onder leiding van Barend Schuurman en Frank Hameleers. Sinds 2002 is Felix van den Hombergh de dirigent. Het koor kiest voor een gevarieerd repertoire, waarbij werken uit alle stijlperiodes aan bod komen: oude muziek, maar ook romantische en hedendaagse muziek. De Amsterdamse Cantorij streeft daarnaast naar variatie in de producties: a-capellaconcerten worden afgewisseld met grotere producties met medewerking van professionele instrumentalisten en solisten. De Amsterdamse Cantorij brengt in principe elk seizoen drie programma's uit. Dit jaar viert de Cantorij haar zestigjarig bestaan met drie zeer uiteenlopende concerten. Meer informatie vindt u achter in dit boekje en op de aparte flyer.

Sopranen Marijke Beversluis (tekst), Marijke Dams, Pauline de Die, Sarie van 't Hof, Fleur Jurgens, Agnes van Koert, Renate Meijer, Marijke Tros, Tineke Verheus

Alten Simone Aarendonk (solo), Adrienne van den Bogaard, Hilda Houtkoop (solo), Madelon Kerkhoven, Julia Ose, Geraldine Raap, Margriet Rienks, Mischa Spel

Tenoren Pete Boonstra, Bram Coops, Gert van 't Hof, Mark van Duijn, Jan Erik Krikken, Adrien Kuijten, Edwin Oudemans (solo), Maarten Vlijmincx

Bassen Rob Beck, Maarten Boelsma, Marten Hoogenhout, Luc Klaphake, Gijs Klunder, Niek van Noppen, Rein Steeman, Bas van Wingerden



De Amsterdamse Cantorij tijdens de Johannes Passion in 2016

Fotografie: Emelie Schäfer

FELIX VAN DEN HOMBERGH

Dirigent Felix van den Hombergh (1966) groeide op met musiceren: viool, piano en zingen in het koor van de kathedraal van Haarlem. Op het conservatorium studeerde hij fagot bij Johan Steinmann in Den Haag en koördirectie bij Barend Schuurman in Rotterdam. Zijn huidige werkzaamheden omvatten, naast de Amsterdamse Cantorij, het kamerkoor Doulce Memoire in Haarlem, Coro Encanto en Koor FeniX in Amsterdam en het, door hemzelf opgerichte, Haarlemse Projectkoor 023. Verder dirigeert hij op projectbasis diverse gezelschappen, zoals Vocaal Ensemble TIEN. Ook is hij zelf als zanger actief in het ensemble QYtet, dat zich vooral richt op oude muziek en traditionele polyfonie. Het repertoire van Felix strekt zich uit van de vroege renaissance tot hedendaagse composities en van de grote bekende werken – zoals de passies van Bach, de *Mariavespers* van Monteverdi en het *Requiem* van Mozart – tot de minder gangbare stukken. Hij heeft daarbij een grote interesse voor repertoire uit streken zoals Georgië, Armenië en Litouwen. In dit programma zingt de Cantorij bijvoorbeeld muziek van componisten uit Estland, Noorwegen, Oekraïne en Zweden. Naast zijn werk als dirigent schrijft Felix van den Hombergh ook composities voor koor en instrumentale begeleiding.



Fotografie: Marisa Beretta



Fotografie: Rein Steeman

HARMONIE DER SFEREN

De titel van ons programma is ontleend aan het stuk *Harmony of the Spheres* van Joep Franssens, een stuk dat gaat over tijd en over ruimte. Franssens omschrijft zijn eigen stijl als 'ruimte scheppen', en eigenlijk gaat dat op voor dit hele programma van de Cantorij.

We 'scheppen ruimte', als het ware, door de gehele kerk te benutten voor onze muziek. Op verschillende plekken zingen we in wisselende samenstellingen, in de hoop dat de luisteraar de zaal optimaal ervaart. Klanken komen van alle kanten en geven een besef van de afmetingen, vorm en klankkwaliteit van de ruimte.

De stukken die we zingen spelen ook allemaal op hun eigen manier met de grenzen van de tijd. We filosoferen daar graag een beetje op door. De composities hebben gemeen dat het allemaal harmonieën zijn die langzaam transformeren. De luisteraar wordt weggevoerd van de kale kloktijd naar een subjectievere tijdservaring. De tijd lijkt stil te staan, eindeloos te duren. Het 'nu' en de eeuwigheid vloeien in elkaar over.

Tijd en ruimte zijn geen absolute verschijnselen. Tijd is een voortdurende ontwikkeling, die in het heden het verleden met de toekomst verbindt. In de muziek is dit heel sterk te ervaren. Muziek bestaat niet alleen uit de tonen die nu klinken, maar ook uit de tonen die reeds hebben geklonken en die nog zullen klinken. Als we die doorgaande lijn voelen, ervaren we in het nu tegelijk de momenten ervoor en erna. Zo kan muziek ons het oneindige, het eeuwige of het ondeelbaar korte laten voelen.

Over *Harmony of the Spheres* zegt Joep Franssens dat het uitdrukking geeft aan de eenheid, de universele samenhang, de harmonie van de kosmos. De kosmos is tegelijkertijd onvoorstelbaar groot en oneindig klein. En zo hebben we het weer over ruimte. In het licht van de levensloop van het heelal zijn ook de verste sterrenstelsels – de 'sferen' van Franssens en ook Gjeilo – onze naaste burens. En wie zo denkt, kan ook goed volgen hoe eigentijdse componisten zoals Nystedt, Sandström en Gottwald oude melodieën van Bach, Purcell en Mahler hebben opgepakt en naar het nu hebben vertaald. Verschillende klankwerelden, op het eerste gehoor onverenigbaar, ontmoeten elkaar in hun composities.

Met het bovenstaande in gedachten zou je ons concert kunnen zien als een scheppen van tijd en ruimte, door een gestage transformatie van harmonieën. Daarmee heeft deze muziek iets kosmisch. Toch kunnen wij als koor deze ervaring bij de luisteraar alleen maar bereiken door zeer nauwgezet en geconcentreerd het metrum en de aanwijzingen in de partituur te volgen!

Wie weet heeft u bij het luisteren iets aan deze bespiegelingen en aan de twee teksten die tussendoor worden gesproken: ook zij reflecteren op de fenomenen tijd en ruimte. Maar u mag dit gefilosofeer ook van harte terzijde schuiven. Wij hopen dat u hoe dan ook kunt genieten van de muziek, van de verklanking door de Amsterdamse Cantorij en van de prachtige kerk waarin u zich bevindt.

Samuel Barber - *Agnus Dei* -----

Een eigen bewerking van de componist van zijn beroemde *Adagio for Strings*, dat op zijn beurt weer bewerking is van het langzame deel uit zijn strijkkwartet. Langzaam kruipt een melodie steeds omhoog, totdat alle stemmen deze een keer gezongen hebben. Een gezamenlijke climax voert weer naar de melodie van het begin, die vervolgens verstild afsluit.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem.

*Lam Gods, dat de zonden van de wereld
wegneemt, ontferm u over ons.*

*Lam Gods, dat de zonden van de wereld
wegneemt, ontferm u over ons.*

*Lam Gods, dat de zonden van de wereld
wegneemt, geef ons vrede.*

Pärt Uusberg - *Õhtu ilu* -----

Twee vrouwen zingen bij zonsondergang om de beurt regels uit een Ests volkslied. Gaandeweg komen er meer zangers bij, die later weer vertrekken. De twee zangeressen blijven als laatsten over.

Juba päivä peidetanne,
kuuvalget varastetanne.
– Kes see peidäb meiltä päivä,
kes see kuuvalget varastab?
– Jumal peidäb meiltä päivä
looja kuuvalget varastab.
– Las tuleb õnnis hommik kätte,
päevä tõus saab metsa pääle.

*De dag verbergt zich al.
Gestolen is het maanlicht.
– Wie verbergt onze dagen,
wie steelt het maanlicht?
– God verbergt onze dagen,
de schepper steelt het maanlicht.
– Laten we de zalige ochtend dienen,
later zal het lengen van de dagen het bos
groen kleuren.*

Mina laulan lauda notkub,
toa taga tamme notkub.
Kaevu ääres kaske notkub,
üle õue õrsi notkub.
Ilu kuulub Hiiumaale,
kuma kuulub Kuramaale,
mõnu kuulub meie maale.
– Las tuleb õnnis hommik kätte,
päevä tõus saab metsa pääle.

*Ik zing, de tafel buigt,
eiken achter het huis buigen.
Berken langs de put buigen,
het rek over het erf buigt.
De schoonheid is deel van Hiiumaa.
Gloeien zal de Koerse schoorwal,
genot behoort aan ons land.
– Laten we de zalige ochtend dienen,
later zal het lengen van de dagen het bos
groen kleuren.*

Ola Gjeilo - *The Spheres* -----

Onderdeel van een gehele mis, de *Sunrise Mass*, waarin dit het enige a-capelladeel is. Dit deel, *De Sferen*, begint tweekorig, met over elkaar heen schuivende akkoorden. Daarna bouwt er zich vanuit de grondtoon tweemaal een cluster op, en eindigt het stuk uiteindelijk massaal en eenkorig.

Kyrie eleison	<i>Heer, ontferm u</i>
Christe eleison	<i>Christus, ontferm u</i>
Kyrie eleison	<i>Heer, ontferm u</i>

----- Rutger Kopland - *Tijd*

Gedicht (2001)

Gustav Mahler, arr. Clytus Gottwald - *Im Abendrot* -----

Een bewerking van het *Adagietto* uit de vijfde symfonie van Mahler, waarbij Gottwald de melodie uit elkaar trok en verdeelde over zestien stemmen. Het gedicht *In het avondrood* van Eichendorff is er door de bewerker bij gezocht, hoewel volgens Alma Mahler een persoonlijk liefdesgedicht van Mahler zelf ten grondslag lag aan de melodie.

8 Wir sind durch Not und Freude
gegangen Hand in Hand.
Vom Wandern ruhen wir beide
nun überm stillen Land.

*Wij zijn door nood en vreugde
hand in hand gegaan;
en rusten na het dwalen samen
hier in de stilte van het land.*

Rings sich die Täler neigen,
es dunkelt schon die Luft.
Zwei Lerchen nur noch steigen
nachträumend in den Duft.

*Rondom ons buigen de dalen zich,
het donkert al in de lucht.
Nog stijgen er twee leeuweriken
na-dromend in de schemering.*

Tritt her und laß sie schwirren,
bald ist es Schlafenszeit.
Daß wir uns nicht verirren
in dieser Einsamkeit.

*Kom, laat ze maar fladderend zingen.
Snel is het tijd om te slapen.
Hier mogen we niet verdwalen
in deze eenzaamheid.*

O weiter, stiller Friede!
So tief im Abendrot.
Wie sind wir wandermüde –
ist das etwa der Tod?

*O weidse, stille vrede,
in avondrood gedompeld.
Hoezeer zijn we het wandelen moe –
is dat misschien de dood?*

(Joseph von Eichendorff, 1841)

Arvo Pärt - *Da pacem Domine* -----

Een gregoriaanse melodie op de tekst 'Geef vrede, Heer' is het uitgangspunt voor dit stuk. De melodie zit geheel in de altpartij, in noten van vier tellen. De andere partijen omspelen de melodie in een vast patroon. Het einde van elke zin krijgt een cadens.

Da pacem Domine in diebus nostris.	<i>Geef vrede, Heer, in onze dagen.</i>
Quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu Deus noster.	<i>Want er is niemand anders die voor ons strijdt dan u, onze God.</i>

Henry Purcell/Sven-David Sandström - *Hear my Prayer, O Lord* -----

Sandström laat *Hoor mijn gebed, o Heer* – een korte maar hevige, achtstemmige *anthem* van Purcell – vlak voor het slot 'imploderen'. Daarna verrijzen flarden van melodieën steeds duidelijker uit de as om een oorverdovende climax te bereiken. Aan het einde vindt iedereen elkaar in het slotakkoord.

Hear my prayer, O Lord, and let my crying come unto Thee.	<i>Hoor mijn gebed, o Heer, en laat mijn weeklacht tot u komen.</i>
--	---

----- Aurelius Augustinus - *Bekentnissen* 9

Gedeelten uit boek 11 (398)

Knut Nystedt - *Immortal Bach* -----

Acht maten uit een geestelijk lied van Johann Sebastian Bach, door Nystedt geharmoniseerd (meerstemmig gemaakt). Deze acht maten worden één groot klankveld door enorme uitrekking van elke noot – in verschillende lengtes voor elk groepje zangers. De muziek lijkt eindeloos te duren en zo 'onsterfelijk' te zijn. Uiteindelijk komen alle stemmen samen in één gemeenschappelijk slotakkoord.

Komm, süßter Tod, komm, selger Ruh!	<i>Kom, zoete dood, kom, zoete rust!</i>
Komm, führe mich in Frieden	<i>Kom, leid mij naar de vrede.</i>

Valentin Silvestrov - Zapovit -----

Testament, het bekendste gedicht van Oekraïne (en het begin van de literatuurgeschiedenis van het land), is gezet op muziek die de Oekraïense steppen verbeeldt. Een belangrijke rol is weggelegd voor de lage bassen. Dit is het tweede deel van een tweeluik, toepasselijkerwijs *Dyptykh* geheten.

Jak umru, to pokhovajte
mene na mohyli
sered stepu šyroko
na Ukraïni mylij,
ščob lany šyrokopoli,
i Dnipro, i kruči
bulo vydno, bulo čuty,
yak reve revučyj.

(...)

Pokhovajte ta vstavajte,
kajdany porvite
i vražoju zloju krov'ju
volju okropite.
I mene v sem'ı velykij,
v sem'ı vol'nij, novij,
ne zabud'te pom'yanuty
nezlym tykhym slovom.

(Taras Ševčenko, 1845)

*Als ik dood ga, begraaf mij dan
in een graf hoog op een heuvel.
Te midden van de steppe
van mijn geliefde Oekraïne.
Zodat de velden, de wereldwijde velden,
de Dnjepr, en de berghellingen,
zichtbaar zijn, en hoorbaar is
hoe de brulrivier brult.*

*Begraaf me en sta op
en breek dan de boeien uiteen
en besprenkel de nieuw verworven vrijheid –
wijd hem met vijandelijk bloed.
En in de grotere familie,
een familie nieuw en vrij,
vergeet niet mij te gedenken
met een goedwillend, stil woord.*

10

Joep Franssens - Harmony of the Spheres I -----

Eerste deel van een vijfdelige cyclus waarin het scheppen van tijd en ruimte de hoofdrol speelt. Twee koorgroepen wisselen lange noten af, op steeds gelijke afstand van elkaar. Meestal komt de tweede koorgroep iets meer dan een tel later met dezelfde nieuwe toon. Het resultaat is een betoverende wisselwerking tussen consonante en dissonante momenten.

Hominibus apprime utile est,
consuetudines jungere, seseque iis
vinculis astringere, quibus aptius
de se omnibus unum efficiant, et
absolute ea agere, quae firmandis
amicitiis inseruiunt.
Animi tamen non armis, sed Amore
et Generositate vincuntur.

(Baruch Spinoza, uit: *Ethica*, 1677)

*Het is mensen bovenal van belang onderling
banden te smeden, en zich daardoor zodanig
te verbinden, dat zij steeds meer samen een
eenheid vormen, en absoluut de dingen te
doen, die tot versterking van de vriendschap
dienen.
Harten worden echter niet door wapens, maar
door Liefde en Edelmoedigheid overwonnen.*

TOT SLOT

Volgende concerten

In 2019 bestaat de Amsterdamse Cantorij zestig jaar. Wij vieren dit met drie concerten die de veelzijdigheid van het koor goed illustreren. Na *Harmonie der Sferen* volgt op 22/23 juni (het weekend met de langste dagen) een programma met midzomernachtsliederen uit Scandinavië en de landen aan de Oostzee. Op 30 november en 1 december zingt de Cantorij de *Mariavespers* van Claudio Monteverdi. Meer informatie vindt u op de aparte flyer.



1959
**AMSTERDAMSE
CANTORIJ** 2019
LUSTRUMJAAR

ZING MEE

De Amsterdamse Cantorij is op zoek naar een (hoge) tenor voor bovengenoemde concerten – en daarna! Grijp je kans om al in dit jubileumjaar mee te zingen. Heb je interesse? Mail naar info@amsterdamsecantorij.nl of neem contact op met onze voorzitter Margriet Rienks, 06-22060838.

Comité van aanbeveling van de Amsterdamse Cantorij

- Sjoerd van den Berg
- Hans van den Boom
- Ton Koopman
- Lucia Meeuwssen
- Wim Straesser

Met dank aan

- Gijs Mathijs Ontwerpers, www.gijsmathijs.nl
- Donateurs van de Amsterdamse Cantorij

Donateur worden

Vindt u de Amsterdamse Cantorij een waardevol koor? Uw steun is welkom!

Voor € 40 (de basisdonatie) krijgt u:

- Regelmatig informatie over onze concerten
- Gereserveerde, goede plaatsen bij de concerten
- Toegangskarten tegen gereduceerd tarief

www.amsterdamsecantorij.nl



D' AARDE. ROLT, EENS. OM DE ZON IN 365 1/4 DAGEN

NOV DEC JANUA FEB MART APRIL MAY JUN JUL AUG SEPT OCT NOV

VENUS. OM L. IS 224

MERC. 88

MARS ZYN WEG OM DE ZON IS 687 DAGEN

MARS ZYN WEG OM DE ZON IS 687 DAGEN

MARS ZYN WEG OM DE ZON IS 687 DAGEN

MARS ZYN WEG OM DE ZON IS 687 DAGEN

MARS ZYN WEG OM DE ZON IS 687 DAGEN

MARS ZYN WEG OM DE ZON IS 687 DAGEN

MARS ZYN WEG OM DE ZON IS 687 DAGEN